



## HOSPODÁŘSKÁ, SOCIÁLNÍ A ÚZEMNÍ SOUDRŽNOST

S cílem podpořit celkový harmonický rozvoj posiluje Evropská unie svou hospodářskou, sociální a územní soudržnost. EU usiluje zejména o omezení rozdílů v úrovni rozvoje jednotlivých regionů. V rámci dotčených regionů je zvláštní pozornost věnována venkovským oblastem, oblastem zasaženým průmyslovými přeměnami a regionům, které jsou silně a trvale znevýhodněny z důvodu přírodních nebo demografických podmínek, jako jsou například nejsevernější regiony s velmi nízkou hustotou zalidnění a rovněž ostrovní, přeshraniční a horské regiony.

### PRÁVNÍ ZÁKLAD

Články 174 až 178 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

### SOUVISLOSTI

Politika soudržnosti je hlavní investiční politikou Evropské unie. Poskytuje výhody pro všechny regiony a města v EU a podporuje hospodářský růst, vytváření pracovních míst, konkurenceschopnost podniků, udržitelný rozvoj a ochranu životního prostředí.

V Evropském společenství (dnešní Evropské unii) od samého počátku existovaly velké demografické a územní rozdíly, které mohly být překážkou pro integraci a rozvoj v Evropě. Římská smlouva (1957) zavedla mechanismy solidarity ve formě dvou fondů: Evropského sociálního fondu (ESF) a Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EZOZF, orientační sekce). V roce 1975 se vytvořením Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR) zohlednily také regionální aspekty. V roce 1994 byl vytvořen rovněž Fond soudržnosti.

Přijetím jednotného evropského aktu v roce 1986 přešla hospodářská a sociální soudržnost do pravomoci Evropského společenství. V roce 2008 zavedla Lisabonská smlouva třetí rozměr soudržnosti EU: územní soudržnost. Tyto tři rozměry soudržnosti jsou podporovány prostřednictvím politiky soudržnosti a strukturálních fondů.

### CÍLE

Jedním z hlavních cílů EU je posilovat svou hospodářskou, sociální a územní soudržnost. Značnou část opatření a prostředků směřuje EU k venkovským oblastem, oblastem zasaženým průmyslovými přeměnami a regionům, které jsou silně a trvale znevýhodněny z důvodu přírodních nebo demografických podmínek.

EU podporuje dosažení těchto cílů prostřednictvím využívání strukturálních a investičních fondů (ESF, EFRR, Fondu soudržnosti, Evropského zemědělského



fondů pro rozvoj venkova (EZFRV), Evropského námořního a rybářského fondu (ENRF)) a dalších zdrojů, např. prostřednictvím Evropské investiční banky.

V roce 2014 Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova nahradil Orientační sekci Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu. V rámci politiky soudržnosti Unie slouží Evropský zemědělský orientační a záruční fond k podpoře rozvoje venkova a ke zlepšování zemědělské infrastruktury.

Evropský sociální fond je jedním z hlavních nástrojů Unie na podporu opatření zaměřených na předcházení nezaměstnanosti a boj proti ní, rozvoj lidských zdrojů a posilování sociální integrace na trhu práce. Poskytuje finanční prostředky na iniciativy podporující vysokou míru zaměstnanosti, rovné příležitosti pro muže a ženy, udržitelný rozvoj a hospodářskou a sociální soudržnost.

Evropský fond pro regionální rozvoj má napomáhat vyrovnávat největší nerovnováhy mezi regiony v EU. Podporuje regiony, jejichž rozvoj je opožděný, a také přeměnu upadajících průmyslových regionů.

Fond soudržnosti poskytuje finanční příspěvky na projekty související se životním prostředím a transevropské sítě v oblasti dopravní infrastruktury. K tomuto fondu mají přístup jen ty členské státy, jejichž hrubý národní důchod na obyvatele je nižší než 90 % průměru EU.

Aby se zajistilo účinné využívání strukturálních fondů, musí být dodržovány následující zásady:

- organizace fondů dle cílů a regionů,
- partnerství mezi Komisí, členskými státy a regionálními orgány při plánování, provádění a monitorování jejich využívání,
- plánování pomoci,
- doplňkovost příspěvků EU a vnitrostátních příspěvků.

Přidělování finančních zdrojů Unie určených na politiku soudržnosti se zaměřuje na dva hlavní cíle:

- investice do růstu a pracovních míst se zaměřením na posílení trhu práce a regionálního hospodářství,
- Evropská územní spolupráce – podpora soudržnosti EU prostřednictvím spolupráce na přeshraniční, mezistátní a meziregionální úrovni.

Od roku 1988 rozpočet politiky soudržnosti Unie výrazně narůstal, až se tato politika stala vedle společné zemědělské politiky jednou z kvantitativně nejvýznamnějších politik Unie. V programovém období 2014–2020 přidělí EU více než 350 miliard EUR na politiku soudržnosti, což znamená 32,5 % celkového rozpočtu EU. Tyto prostředky budou vynaloženy na různé činnosti, jako je budování silnic, ochrana životního prostředí, investice do inovačních podniků, vytváření pracovních míst a odborné vzdělávání. Evropskému fondu pro regionální rozvoj bude přiděleno téměř 200 miliard EUR (z toho 10,2 miliardy EUR pro evropskou územní spolupráci a 1,5 miliardy EUR jako zvláštní příděl pro nejvzdálenější a řídké osídlené oblasti). Více než 83 miliard EUR bude přiděleno ESF a 63 miliard EUR Fondu soudržnosti.



## NÁVRH POLITIKY SOUDRŽNOSTI EU NA OBDOBÍ PO ROCE 2020

V květnu 2018 předložila Evropská komise návrhy nařízení v oblasti politiky soudržnosti EU po roce 2020. Jedním z hlavních cílů této reformy je zjednodušit postupy a zvýšit efektivitu investic EU. Jedenáct tematických cílů použitých v politice soudržnosti na období 2014–2020 bylo nahrazeno pěti politickými cíli pro EFRR, ESF +, Fond soudržnosti a ENRF:

- inteligentnější Evropa – inovativní a inteligentní ekonomická transformace,
- zelenější, nízkouhlíková Evropa,
- propojenější Evropa – mobilita a regionální konektivita k sítím IKT,
- sociálnější Evropa díky provádění evropského pilíře sociálních práv,
- Evropa bližší občanům – trvale udržitelný a integrovaný rozvoj městských, venkovských a pobřežních oblastí prostřednictvím místních iniciativ.

V reakci na pandemii COVID-19 Komise upravila svůj návrh tak, aby zahrnoval nové nástroje, které připraví Evropskou unii pro boj proti očekávané hospodářské krizi. V červenci 2020 se Evropská rada dohodla na svém postoji k pozměněnému návrhu, který zahájí jednání s Parlamentem.

Komise navrhla financování rozpočtu EU prostřednictvím rozsáhlého balíčku, který kombinuje víceletý finanční rámec (VFR) s mimořádným úsilím na podporu oživení, „Next Generation EU“ (NGEU). Politika soudržnosti bude částečně financována z víceletého finančního rámce a v případě některých programů z NGEU.

Prostředky na cíl „Investice pro zaměstnanost a růst“ budou činit celkem 322,3 miliardy EUR a přidělí se takto:

- a. 202,3 miliardy EUR pro méně rozvinuté regiony;
- b. 47,8 miliard EUR pro přechodové regiony;
- c. 27,2 miliardy EUR pro rozvinutější regiony;
- d. 42,6 miliard EUR pro členské státy podporované z Fondu soudržnosti (z toho 10 miliard EUR bude vynaloženo na Nástroj pro propojení Evropy);
- e. 1 928 milionů EUR jako dodatečné financování pro nejvzdálenější regiony;
- f. 500 milionů EUR na meziregionální inovační investice.

Prostředky na cíl „Evropská územní spolupráce“ (Interreg) budou činit celkem 7 950 milionů EUR a rozdělí se takto:

- a. 5 713 milionů EUR pro námořní a pozemní přeshraniční spolupráci;
- b. 1 466 milionů EUR na nadnárodní spolupráci;
- c. 500 milionů EUR na meziregionální spolupráci;
- d. 271 milionů EUR pro spolupráci nejvzdálenějších regionů;
- e. 970 milionů EUR na evropskou územní spolupráci (EÚS) – složku pro meziregionální inovační investice.



V únoru 2020 Komise navrhla vytvořit nový Fond pro spravedlivou transformaci (JTF), který podporuje území nejvíce zasažená přechodem na neutralitu z hlediska klimatu a má za cíl zabránit růstu regionálních rozdílů. Navrhované finanční prostředky JTF činí 17,5 miliard EUR.

V květnu 2020 Komise navrhla vytvořit nový nástroj ReactEU, který podpoří nejvýznamnější odvětví při zabezpečování řádného oživení po krizi COVID-19. Navrhované prostředky na nástroj ReactEU činí 47,5 miliard EUR.

Navrhovaná nařízení podléhají řádnému legislativnímu postupu, v němž má Evropský parlament rovnocenné postavení s Radou. To znamená, že před koncem roku 2020 budou muset oba orgány dosáhnout dohody o budoucích pravidlech politiky soudržnosti.

Do dubna 2019 Parlament dokončil první čtení návrhů Komise týkající se nařízení o společných ustanoveních, nařízení o EFRR, Interreg a ESF+. Na nedávno předložených návrzích nařízení o Fondu pro spravedlivou transformaci a nástroji ReactEU se stále pracuje.

## ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Parlament se na podpoře a posilování hospodářské, sociální a územní soudržnosti EU velmi aktivně podílí. Právní předpisy týkající se politiky soudržnosti a strukturálních fondů se přijímají řádným legislativním postupem, v jehož rámci má stanovisko Parlamentu stejnou váhu jako názor Rady.

Parlament se aktivně zapojuje do jednání o reformě politiky soudržnosti v období 2014–2020. Tato reforma vymezuje priority a nástroje budoucí činnosti EU zaměřené na posilování hospodářské, sociální a územní soudržnosti. Parlament rozhodně podpořil návrhy na rozsáhlou a účinnou politiku soudržnosti, z nichž vyplývá také potřeba dostatečných finančních zdrojů.

Marek Kołodziejcki  
08/2020

